

Limes – 2020

*A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola
tudományos évkönyve*

*Науковий вісник
Закарпатського угорського інституту ім. Ференца Ракоці II*

*Scientific Bulletin
of Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education*

KÉSZÜLT A MAGYAR KORMÁNY
TÁMOGATÁSÁVAL

MINISZTERELNÖKSÉG
NEMZETPOLITIKAI ÁLLAMTITKÁRSÁG

BETHLEN GÁBOR
Alap

ISSN 2411-4081

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАКАРПАТСЬКИЙ УГОРСЬКИЙ ІНСТИТУТ ІМЕНІ ФЕРЕНЦА РАКОЦІ ІІ

LIMES

Науковий вісник
Закарпатського угорського інституту ім. Ф.Ракоці ІІ

2020
Випуск VII
Том 1

Берегове–Ужгород
2020

Науковий вісник «LIMES» засновано у 2014 році та видається за рішенням Вченої ради Закарпатського угорського інституту ім. Ф.Ракоці ІІ. У науковому віснику публікуються наукові статті викладачів та студентів Закарпатського угорського інституту ім. Ф.Ракоці ІІ, а також дослідження українських та іноземних учених угорською, українською та англійською мовами. Цей том об'єднує праці з історії, педагогіки, мовознавства, економіки, соціальної географії, соціології, матеріалознавства і технологій.

Свідчення про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації

Серія КВ №20762-10562Р від 08.05.2014 р.

Рекомендовано до друку Вченою радою Закарпатського угорського інституту ім. Ф.Ракоці ІІ (протокол №1 від 10.02.2020 р.)

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР:

Льдіко Орос, кандидат педагогічних наук (кафедра педагогіки та психології, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ)

ВІДПОВІДАЛЬНИЙ РЕДАКТОР:

Єлизавета Молнар Д., доктор філософії з гуманітарних наук (кафедра історії та суспільних дисциплін, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ)

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Адальберт Бовді, доктор фізико-математичних наук, професор (кафедра математики та інформатики, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ), Адальберт Рац, доктор філософії з природничих наук (кафедра історії та суспільних дисциплін, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ), Бейла Надь, кандидат біологічних наук, доцент (кафедра біології та хімії, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ), Віра Протопопова, доктор біологічних наук, професор (кафедра біології та хімії, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ), Емьовке Бергхауер-Олас, доктор філософії з галузі соціальні та поведінкові науки (кафедра педагогіки та психології, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ), Золтан Кормочи, доктор філософії з галузі філологічні науки (відділення угорської філології, кафедра філології, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ), Золтан-Шандор Варга, доктор біологічних наук, професор-емерит (кафедра еволюційної зоології та біології людини, Дебреценський університет), Ібоя Самборовскі-Нодь, кандидат історичних наук (кафедра історії та суспільних дисциплін, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ), Лона Лехнер, доктор філософії з галузі філологічні науки (відділення англійської філології, кафедра філології, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ), Йосип Молнар, кандидат географічних наук (кафедра географії та туризму, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ), Катерина Дудич, доктор філософії з галузі філологічні науки (відділення угорської філології, кафедра філології, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ), Лорант-Денеш Давід, саблітований доктор у галузі «регіональні науки», професор (Інститут економіки та розвитку регіонів, Університет ім. Святого Іштвана), Маргарета Кейс, кандидат історичних наук (відділення угорської філології, кафедра філології, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ), Марія Ген, кандидат біологічних наук, саблітований доктор у галузі «науки про довкілля» (кафедра ботаніки, Університет ім. Святого Іштвана), Олександр Бергхауер, кандидат географічних наук (кафедра географії та туризму, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ), Олена Біда, доктор педагогічних наук, професор (кафедра педагогіки та психології, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ), Роберт Бачо, доктор економічних наук, професор (кафедра обліку і аудиту, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ), Тетяна Чонка, кандидат філологічних наук (відділення української філології, кафедра філології, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ), Томаш Врabelь, кандидат філологічних наук, доцент (відділення англійської філології, кафедра філології, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ), Юдіта Павлович, кандидат педагогічних наук (відділення української філології, кафедра філології, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ), Юрій Жигуц, доктор технічних наук, професор (кафедра математики та інформатики, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ), Юрій Чотарі, кандидат історичних наук (кафедра історії та суспільних дисциплін, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ)

ВІДПОВІДАЛЬНИЙ ЗА ВИПУСК:

Василь Брензович, кандидат історичних наук (Благодійний фонд за ЗУІ)

ТЕХНІЧНЕ РЕДАГУВАННЯ: *Мелінда Орбан та Олександр Добош*

ВЕРСТКА: *Вікторія Товтін*

КОРЕКТУРА: *Льдіко Гріца-Варцаба, Олександр Кордонець та Томаш Врabelь*

ДИЗАЙН ОБКЛАДКИ: *Ласло Веждед*

УДК: *Бібліотечно-інформаційний центр «Опаці Черє Янош» при ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ*

За зміст опублікованих статей відповідальність несуть автори.

Друк наукового вісника здійснено за підтримки уряду Угорщини.

Засновник: Благодійний фонд Закарпатського угорського педагогічного інституту (від 2016 року Благодійний фонд Закарпатський угорський інститут)

Видавництво: Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці ІІ (Адреса: пл. Кошута 6, м. Берегове, 90202. Веб-сторінка: www.kmf.uz.ua Електронна пошта: foiskola@kmf.uz.ua Тел.: (00 380-3141) 4-28-29) та ТОВ «РІК-У» (Адреса: вул. Гагаріна 36, м. Ужгород, 88000. Електронна пошта: print@rik.com.ua)

Поліграфічні послуги: ТОВ «РІК-У»

© Автори, 2020

© Редактори, 2020

ISSN 2411-4081

UKRAJNA OKTATÁSI ÉS TUDOMÁNYOS MINISZTERIUMA
II. RÁKÓCZI FERENC KÁRPÁTALJAI MAGYAR FŐISKOLA

LIMES

A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola
tudományos évkönyve

2020
VII. évfolyam
1. kötet

Beregszász–Ungvár
2020

ETO 001.89(058)

L 67

A LIMES című tudományos évkönyv 2014-ben alapított és a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Tudományos Tanácsának határozata alapján jelenik meg. A tudományos évkönyv a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola tanárainak, hallgatóinak munkáit, valamint ukrainai és külföldi tudósok magyar, ukrán és angol nyelvű tanulmányait adja közre. A LIMES jelen kötete a történet-, a nevelés-, a nyelv- és a gazdaságtudomány, a társadalomföldrajz, a szociológia, valamint az anyagtudomány és technológia különböző területeit öleli fel.

Nyomatott tömeg-tájékoztatói eszközök állami nyilvántartásának igazolása:

széria: KB № 20762-10562P; kiadta: Ukrajna Állami Nyilvántartási Szolgálat 2014.05.08-án.

*Kiadásra javasolta a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Tudományos Tanácsa
(2020.02.10., 1. számú jegyzőkönyv).*

FŐSZERKESZTŐ:

dr. Orosz Ildikó, PhD (Pedagógia és Pszichológia Tanszék, II. RF KMF)

FELELŐS SZERKESZTŐ:

dr. Molnár D. Erzsébet, PhD (Történelem- és Társadalomtudományi Tanszék, II. RF KMF)

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG:

prof. dr. Bacsó Róbert, a közgazdaság-tudományok doktora (Számvitel és Auditálás Tanszék, II. RF KMF), dr. Berghauer Sándor, PhD (Földtudományi és Turizmus Tanszék, II. RF KMF), dr. Berghauer-Olasz Emőke, PhD (Pedagógia és Pszichológia Tanszék, II. RF KMF), prof. dr. Bódi Béla, a fizika- és matematikatudományok doktora (Matematika és Informatika Tanszék, II. RF KMF), prof. dr. Bida Olena, a neveléstudományok doktora (Pedagógia és Pszichológia Tanszék, II. RF KMF), dr. Csatáry György, PhD (Történelem- és Társadalomtudományi Tanszék, II. RF KMF), dr. Csonka Tetyána, a nyelvtudományok kandidátusa (Ukrán Tanszéki Csoport, Filológia Tanszék, II. RF KMF), prof. dr. habil. Dávid Lóránt Dénes (Regionális Gazdaságtani és Vidékfejlesztési Intézet, Szent István Egyetem), dr. Dudics Katalin, PhD (Magyar Tanszéki Csoport, Filológia Tanszék, II. RF KMF), dr. habil. Höhn Mária, a biológiai tudományok kandidátusa (Növénytan Tanszék, Szent István Egyetem), dr. Karmacsai Zoltán, PhD (Magyar Tanszéki Csoport, Filológia Tanszék, II. RF KMF), dr. Kész Margit, PhD (Magyar Tanszéki Csoport, Filológia Tanszék, II. RF KMF), dr. Lechner Ilona, PhD (Angol Tanszéki Csoport, Filológia Tanszék, II. RF KMF), dr. Molnár József, PhD (Földtudományi és Turizmus Tanszék, II. RF KMF), dr. Nagy Béla, a biológiai tudományok kandidátusa, docens (Biológia és Kémia Tanszék, II. RF KMF), dr. Pavlovics Judit, a neveléstudományok kandidátusa (Ukrán Tanszéki Csoport, Filológia Tanszék, II. RF KMF), prof. dr. Protopopova Vira, a biológiai tudományok doktora (Biológia és Kémia Tanszék, II. RF KMF), dr. Rác Béla, PhD (Történelem- és Társadalomtudományi Tanszék, II. RF KMF), Szamorovszkyné dr. Nagy Ibolya, PhD (Történelem- és Társadalomtudományi Tanszék, II. RF KMF), prof. dr. Varga Zoltán Sándor, a biológiai tudományok doktora, professor emeritus (Evolúciós Állattani és Humánbiológiai Tanszék, Debreceni Egyetem), dr. Vrabely Tamás, a nyelvtudományok kandidátusa, docens (Angol Tanszéki Csoport, Filológia Tanszék, II. RF KMF), prof. dr. Zsiguc György, a műszaki tudományok doktora (Matematika és Informatika Tanszék, II. RF KMF)

A KIADÁSÉRT FELEL:

dr. Brenzovics László, PhD (Kárpátaljai Magyar Főiskoláért Jótékonyági Alapítvány)

MŰSZAKI SZERKESZTÉS: Dobos Sándor és Orbán Melinda

TÖRDELÉS: Tótin Viktória

KORREKTÚRA: Gricza-Varcaba Ildikó, Kordonec Olekszandr és Vrabely Tamás

BORÍTÓTERV: Vezsdel László

ETO-BESOROLÁS: a II. RF KMF Apáczai Csere János Könyvtára

A közölt tanulmányok tartalmáért a szerzők a felelősek.

A tudományos évkönyv megjelenését Magyarország Kormánya támogatta.

Alapító: Kárpátaljai Magyar Tanárképző Főiskola Jótékonyági Alapítványa (2016-tól Kárpátaljai Magyar Főiskoláért Jótékonyági Alapítvány)

Kiadó: a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola (Cím: 90 202 Beregszász, Kossuth tér 6. Honlap: www.kmf.uz.ua E-mail: foiskola@kmf.uz.ua Tel.: (00 380-3141) 4-28-29) és a „RIK-U” Kft. (Cím: 88 000 Ungvár, Gagarin u. 36. E-mail: print@rik.com.ua)

Nyomdai munkák: „RIK-U” Kft.

© A szerzők, 2020

© A szerkesztők, 2020

ISSN 2411-4081

© II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, 2020

ISSN 2411-4081

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
FERENC RÁKÓCZI II TRANSCARPATHIAN HUNGARIAN COLLEGE
OF HIGHER EDUCATION

LIMES

Scientific Bulletin
of Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education

2020
Issue VII
Volume 1

Berehove–Uzhhorod
2020

UDC 001.89(058)

L 67

The scientific bulletin "LIMES" was established in 2014 and is published according to the resolution of the Academic Council of Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education. The scientific bulletin publishes the academic studies of students and teachers of Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education, as well as academic articles of researchers from Ukraine and abroad in Hungarian, Ukrainian and English languages. The given volume of "LIMES" contains academic studies and articles in History, Pedagogy, Philology, Economics, Human Geography, Sociology, Engineering and Technology.

**Certificate of State Registration of Printed Mass Media, Series KB, No. 20762-10562P,
Issued by the State Registration Service of Ukraine on the 8th of May, 2014**

*Recommended to publication by the Academic Council of Ferenc Rákóczi II Transcarpathian
Hungarian College of Higher Education, record No.1 of February 10, 2020*

EDITOR-IN-CHIEF:

Ildikó Orosz, PhD (Department of Pedagogy and Psychology, Transcarpathian Hungarian College)

MANAGING EDITOR:

Erzsébet Molnár D., PhD (Department of History and Social Sciences, Transcarpathian Hungarian College)

EDITORIAL BOARD:

Béla Bódi, D.Sc. in Physics and Mathematics, professor (Department of Mathematics and Computer Science, Transcarpathian Hungarian College), *Béla Nagy, C.Sc. in Biology, associate professor* (Department of Biology and Chemistry, Transcarpathian Hungarian College), *Béla Rácz, PhD* (Department of History and Social Sciences, Transcarpathian Hungarian College), *Emőke Berghauer-Olasz, PhD* (Department of Pedagogy and Psychology, Transcarpathian Hungarian College), *György Csatóry, PhD* (Department of History and Social Sciences, Transcarpathian Hungarian College), *Ibolya Szamborovszky-Nagy, PhD* (Department of History and Social Sciences, Transcarpathian Hungarian College), *Ilona Lechner, PhD* (English Language and Literature Branch, Philology Department, Transcarpathian Hungarian College), *József Molnár, PhD* (Department of Geography and Tourism, Transcarpathian Hungarian College), *Judit Pavlovics, C.Sc. in Pedagogy* (Ukrainian Language and Literature Branch, Philology Department, Transcarpathian Hungarian College), *Katalin Dudics, PhD* (Hungarian Language and Literature Branch, Philology Department, Transcarpathian Hungarian College), *Lóránt Dénes Dávid, PhD, Dr. habil, professor* (Institute of Regional Economics and Rural Development, Szent István University), *Margit Kész, PhD* (Hungarian Language and Literature Branch, Philology Department, Transcarpathian Hungarian College), *Mária Höhn, C.Sc. in Biology, Dr. habil* (Department of Botany, Szent István University), *Olena Bida, D.Sc. in Pedagogy, professor* (Department of Pedagogy and Psychology, Transcarpathian Hungarian College), *Róbert Bacsó, D.Sc. in Economics, professor* (Department of Accounting and Auditing, Transcarpathian Hungarian College), *Sándor Berghauer, PhD* (Department of Geography and Tourism, Transcarpathian Hungarian College), *Tamás Vrabely, C.Sc. in Philology, associate professor* (English Language and Literature Branch, Philology Department, Transcarpathian Hungarian College), *Tetyána Csonka, C.Sc. in Philology* (Ukrainian Language and Literature Branch, Philology Department, Transcarpathian Hungarian College), *Vira Protopopova, D.Sc. in Biology, professor* (Department of Biology and Chemistry, Transcarpathian Hungarian College), *Yurij Zhiguts, D.Sc. in Technical Sciences, professor* (Department of Mathematics and Computer Science, Transcarpathian Hungarian College), *Zoltán Sándor Varga, D.Sc. in Biology, professor emeritus* (Department of Evolutionary Zoology and Human Biology, University of Debrecen), *Zoltán Karmacs, PhD* (Hungarian Language and Literature Branch, Philology Department, Transcarpathian Hungarian College)

RESPONSIBLE FOR PUBLISHING:

László Brenzovics, PhD (Charitable Foundation "In support of the Transcarpathian Hungarian College")

TECHNICAL EDITING: *Melinda Orbán and Sándor Dobos*

PAGE PROOF: *Viktória Tótin*

PROOF-READING: *Ildikó Gricza-Varcaba, Oleksandr Kordonec and Tamás Vrabely*

COVER DESIGN: *László Vezsdel*

UNIVERSAL DECIMAL CLASSIFICATION (UDC): *Apáczai Csere János Library of Transcarpathian Hungarian College*

Authors are responsible for the content of academic studies and articles.

The publication of the scientific bulletin is sponsored by the government of Hungary.

Founder: Charitable Foundation of Transcarpathian Hungarian Pedagogical College (after 2016 Charitable Foundation "In support of the Transcarpathian Hungarian College")

Publishing: Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education (Address: Kossuth square 6, 90202 Berehove, Ukraine. Website: www.kmf.uz.ua E-mail: foiskola@kmf.uz.ua Tel.: (00 380-3141) 4-28-29) and "RIK-U" LLC (Address: Gagarin Street 36, 88000 Uzhhorod, Ukraine. E-mail: print@rik.com.ua)

Printing: „RIK-U” LLC.

© The Authors, 2020

© The Editors, 2020

ISSN 2411-4081

© Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education, 2020

Зміст

<i>Чобо Б. Штенге</i> : Штрихи з історії операції Гвардії обірванців на Закарпатті – I. Здача в полон біля села Шаланки	15
<i>Чобо Б. Штенге</i> : Штрихи з історії операції Гвардії обірванців на Закарпатті – II. «Відновники карти» у битві на Водохреща 6 січня 1939 р.	43
<i>Арнолд Попей</i> : Штрихи до історії виборів Союму Карпатської України в лютому 1939 року.....	59
<i>Котолін Шішко</i> : «Sic transit gloria mundi?» Роздуми про ататюркізм	83
<i>Роберт Бачо</i> : Реформа ордену василян на Закарпатті і її роль у посиленні суспільної та місійної діяльності ордену в 1920–1939 рр.	103
<i>Тібор Товт</i> : Еміграція гунгаристів і 1956.....	117
<i>Янош Шебовк</i> : Одна дівчина, три адресанти – Листи до Деметрії.....	131
<i>Томаш Ревої</i> : Оранієнбаумський плацдарм.....	145
<i>Одел Гал</i> : «Святі листи з неба» в народних рукописах	149
<i>Едіта Гайду</i> : Історія розбудови колгоспної системи в селі Горонглаб у 1944–49 роках.....	157
<i>Ласло Борош</i> : Герої на небосхилі Закарпаття. Рецензія на книги «Baptism of fire. The first combat experiences of the Royal Hungarian Air Force and Slovak Air Force March 1939» та «Elfelejtett hősök. A magyar királyi honvéd légierők ázsai a második világháborúban» Чобо Б. Штенге	173
<i>Ласло Поллоі</i> : Рецензія на книгу «Gyorsan haza! Szokoro damoj! Szoboszlay György főhadnagy szovjet fogságban írt naplója 1946–1947».....	179
* * *	
<i>Аннамарія Качур</i> : Мотивація вибору школи на Закарпатті (на базі дослідження однієї берегівської угорської школи).....	185
<i>Катерина Гнатик</i> : Угорська мова як іноземна мова.....	201
<i>Бейло Нодь – Ержебет Когут – Ласло Молнар – Крістіан Берец</i> : Організація симпозіуму з природничих дисциплін у середніх школах	211
<i>Єва Чілік</i> : Ефективні практики в класі – «супер-дайверс» для узгодження освітніх потреб осіб, що вивчають різні мови, у ранньому дитячому віці	219
<i>Газім Т. Алкришен</i> : Мотивація, аттїтюдї і прагнення у вивченні англійської мови: приклад студентів і студенток йорданської національності в університеті «Мутах»	247

Наєм Афшар: Впливи домінантної першої мови (L1) на засвоєння звучання англійської мови у середовищі двомовних турецько-перських осіб..... 253

* * *

Катерина Ливріну: Адаптація французьких термінів з хореографії в українській мові..... 263

Сільвія Ковач: Автономія, автономне навчання: від теорії до практики 269

Вікторія Штефуца: Особливості композиційної структури українських пам'яток XIV–XV століть 279

Катерина Чейке: Рецензія на книгу «Nyelvek és nyelvváltozatok térben és időben» 287

* * *

Мирослав Дністрянський – Борис Жулканич – Наталія Дністрянська: Розвиток туризму та рекреації як чинник подолання соціально-економічної депресивності міських поселень Бойківщини 291

Аніта Р. Федор: Інвестиції в людський капітал жінок з маленькими дітьми під час декретної відпустки 299

Юрій Жигуц – Чобо Кудлотяк: Нові технологічні тенденції використання SHS.....315

* * *

Календар подій (2019/2020 навчальний рік)..... 321

Tartalom

<i>B. Stenge Csaba</i> : Fejezetek a Rongyos Gárda kárpátaljai bevetésének történetéből I. A salánki megadás	15
<i>B. Stenge Csaba</i> : Fejezetek a Rongyos Gárda kárpátaljai bevetésének történetéből II. Térképhelyesbítő a „vízkereszti csatában”, 1939. január 6-án	43
<i>Popély Árpád</i> : Szojmválasztás Kárpátalján 1939 februárjában. Adalékok a kárpátukrán sojzm megválasztásának történetéhez	59
<i>Siska Katalin</i> : Sic transit gloria mundi? Gondolatok az atatürkizmusról.....	83
<i>Bacsó Róbert</i> : A bazilita szerzetesrend reformja Kárpátalján és annak szerepe a társadalmi és missziós tevékenység megerősödésében 1920–1939 között.....	103
<i>Tóth Tibor</i> : A hungarista emigráció és 1956.....	117
<i>Sebők János</i> : Egy lány, három levélíró – Levelek Demetriashoz.....	131
<i>Révai Tamás</i> : Az oranienbaumi hídfőről	145
<i>Gál Adél</i> : Az „égből érkező szent levelek” a népi kéziratokban	149
<i>Hajdu Edit</i> : A kolhozrendszer kiépítésének története Haranglábbon 1944–49 között	157
<i>Boros László</i> : Hősök Kárpátalja egén. Recenzió B. Stenge Csaba <i>Baptism of fire. The first combat experiences of the Royal Hungarian Air Force and Slovak Air Force March 1939</i> és <i>Elfelejtett hősök. A magyar királyi honvéd légierők ászai a második világháborúban</i> című kiadványairól	173
<i>Pallai László</i> : Recenzió a <i>Gyorsan haza! Szkoro damoj! Szoboszlav György főhadnagy szovjet fogságban írt naplója 1946–1947</i> című kiadványról.....	179
* * *	
<i>Kacsur Annamária</i> : Iskolaválasztási motivációk Kárpátalján: esettanulmány egy beregszászi magyar iskola alapján.....	185
<i>Hnatik Katalin</i> : Magyar nyelvoktatás másként	201
<i>Nagy Béla – Kohut Erzsébet – Molnár László – Berecz Krisztián</i> : Természettudományos diákszimpozium szervezése középiskolában	211
<i>Csillik Éva</i> : Hatékony osztálytermi gyakorlatok a „szuper-díverz” több nyelvet tanuló oktatási szükségleteinek összeegyeztetésére korai gyermekkorban	219
<i>Alkhrisheh Hazim T.</i> : Motiváció, attitűd és törekvések az angoltanulásban: a Mutah Egyetem jordán nemzetiségű férfi és női hallgatóinak példája	247

Afshar Naeimeh: A domináns első nyelv (L1) hatásai az angol nyelv hangzóinak elsajátítására török/perzsa kétnyelvű személyek körében 253

* * *

Lőrincz Katalin: Francia koreográfiai fogalmak adaptációja az ukrán nyelvben 263

Kovács Szilvia: Önállóság, autonóm nyelvtanulás: elmélettől a gyakorlatig 269

Stefuca Viktória: A XIV–XV. századi ukrán írott emlékek strukturális ismeret-
tetőjegyei.....279

Cséke Katalin: Recenzió a *Nyelvek és nyelvváltozatok térben és időben* című
kiadványról 287

* * *

Dnyisztrjanszkij Miroszlav – Zsulkanics Borisz – Dnyisztrjanszka Natalija:
A turizmus és a rekreáció fejlesztése mint a bojkófföldi városi települések
társadalmi-gazdasági elmaradottsága felszámolásának tényezője 291

R. Fedor Anita: A kisgyermekes nők emberi tőkeberuházása a gyermekgond-
zási szabadság alatt..... 299

Zsiguc György – Kudlotyák Csaba: Új technológiai trendek az SHS használatában..... 315

* * *

Eseménynaptár (2019/2020-as tanév)..... 321

Contents

<i>Csaba B. Stenge</i> : Chapters from the Ragged Guards' Operation in Transcarpathia (1st). Surrender at Salánk	15
<i>Csaba B. Stenge</i> : Chapters from the Ragged Guards' Operation in Transcarpathia (2nd). Map Correctors in the "Battle of Epiphany" on 6 January 1939.	43
<i>Árpád Popély</i> : Elections to the Soim in Transcarpathia in February 1939. On the History of the Elections to the Carpatho-Ukrainian Soim.....	59
<i>Katalin Siska</i> : Sic transit gloria mundi? Thoughts on Atatürkism.....	83
<i>Róbert Bacsó</i> : The Reform of the Basilian Order in Transcarpathia and its Role in the Strengthening of the Societal and Missional Work Between 1920 and 1939	103
<i>Tibor Tóth</i> : The Hungarist Emigration and 1956.....	117
<i>János Sebők</i> : One Girl, Three Letter Writers – Letters to Demetrias	131
<i>Tamás Révai</i> : The Oranienbaum Bridgehead	145
<i>Adél Gál</i> : "Holy Letters from Heaven" in Manuscripts.....	149
<i>Edit Hajdu</i> : History of Building up the Collective Farm System in Harangláb in the Period of 1944–49	157
<i>László Boros</i> : Heroes in the Sky of Transcarpathia. Review on Books "Baptism of fire. The first combat experiences of the Royal Hungarian Air Force and Slovak Air Force March 1939" and "Elfelejtett hősök. A magyar ki- rályi honvéd légierők ászai a második világháborúban" Written by Csaba B. Stenge.....	173
<i>László Pallai</i> : Review on Book "Gyorsan haza! Szkoro damoj! Szoboszlaj György főhadnagy szovjet fogságban írt naplója 1946–1947"	179
* * *	
<i>Annamária Kacsur</i> : School Choice Motivations in Transcarpathia: a Case Study Based on a Hungarian School in Beregszász.....	185
<i>Katalin Hnatyk</i> : Hungarian as a Foreign Language	201
<i>Béla Nagy – Erzsébet Kohut – László Molnár – Krisztián Berecz</i> : Organizing Science Symposium in a Secondary School.....	211
<i>Éva Csillik</i> : Effective Practices for Meeting the Learning Needs of "Superdi- verse" Multi-language Learners in Early Childhood Classrooms	219
<i>Hazim T. Alkhrisheh</i> : Motivation, Attitude and Effort towards Learning English: The Case of Mutah University Jordanian Male and Female Students	247

<i>Naeimeh Afshar</i> : Effects of L1 Dominance on the Acquisition of English Sounds by Turkish/Persian Bilinguals.....	253
--	-----

* * *

<i>Katalin Lőrincz</i> : Adaptation of French Choreography Terminology in the Ukrainian Language	263
---	-----

<i>Szilvia Kovács</i> : Autonomy, Autonomous Learning: from Theory to Practice.....	269
---	-----

<i>Viktória Stefuca</i> : The Structural Characteristics of Ukrainian Writings of the XIV–XV Centuries.	279
---	-----

<i>Katalin Cséke</i> : Review on Book "Nyelvek és nyelvváltozatok térben és időben".....	287
--	-----

* * *

<i>Miroslav Dnistrianskyi – Boris Zhulkanich – Nataliya Dnistrianska</i> : Tourism and Recreation Development as a Factor of Overcoming Socio-Economic Downturn of Boikivschyna Town Settlements.....	291
---	-----

<i>Anita R. Fedor</i> : Investment into Human Capital by Women Who Are Temporarily away from Labour Market.....	299
--	-----

<i>Yurij Zhiguts – Csaba Kudlotyák</i> : New Technological Trends of Using SHS.....	315
---	-----

* * *

Events Calendar (2019/2020 academic year)	321
---	-----

TÓTH TIBOR*

A hungarista emigráció és 1956

Rezümé. A hungarista mozgalom története nem ért véget Szálasi rendszerének bukásával. Az 1945–56 közötti magyar politikai emigráció rendkívül sokszínű volt társadalmi összetételében, de politikai programjaiban, az emigráció motivációiban is. Ennek képezte részét a hungarista emigráció. Az emigráció mindennapjaiban, politikai kommunikációjában meghatározó szerepe volt a sajtónak. Ez alapján elemzi a tanulmány a hungarista emigráció tudósítását, állásfoglalását 1956-ról. A cikkek jól mutatják, hogy a hungarista emigráció mennyire elszakadt a magyarországi események háttérének és jellegének valóságú megítélésétől. *Kulcsszavak:* magyar politikai emigráció, hungarista mozgalom, emigráns sajtó, 1956, 1956 nyugati megítélése

Резюме. Історія гунгаристського руху не закінчилася падінням режиму Салаші. Угорська політична еміграція 1945-56 років була надзвичайно строкатою як з точки зору соціального походження, так і своїми програмами та причинами еміграції. Її частиною була й гунгаристська еміграція. Визначальну роль у житті емігрантів, їхній політичній комунікації відіграла преса. У статті проаналізовано публікації та позицію представників гунгаристської еміграції стосовно подій 1956 року. Тогочасні статті засвідчують, наскільки кореспонденти гунгаристської еміграції були далекими від реальних причин подій в Угорщині та від їх об'єктивної оцінки.

Ключові слова: угорська політична еміграція, гунгаристський, емігрантська преса, 1956, оцінка подій 1956 р. на Заході.

Resume. The history of the Hungarian Movement did not end up with the fall of the Szálasi-regime. The Hungarian political emigration between 1945-1956 was extraordinarily versatile not only in its social composition but also in its political programs and in the motivation of the emigration. The Hungarian emigration was a part of it. The Press had a highly significant role in the everyday life of the emigration and in its political communication. It provides the analysis of the report and the views of the Hungarian emigration about 1956 in the study. The articles precisely show to what extent the Hungarian emigration irrealized from the objective, real-life approach of the background and the nature of the Hungarian affairs.

Keywords: Hungarian political emigration, Hungarists movement, emigrant press, 1956, judgement of 1956 in the West

A XX. század előtti magyar történelem számos bukott szabadságharcot, forradalmat élt át. A megtorlástól való félelem, a politikai kényszerűség, vagy a bukás utáni helyzet el nem fogadása sokakat juttatott az emigráció sorsának vállalásához. Az emigráció sajátos politikai, pszichológia, lelki állapotot jelent. Megfigyelhető a kényszerpályára való sodródás, a fokozatos eltávolodás a reálpolitikai és az otthoni viszonyoktól, az állandó anyagi, egzisztenciális bizonytalanság, kiszolgáltatottság az emigrációt támogató hatalmaktól. Nem véletlenül az emigránsok alapélménye a félelem és a kudarc gondolata. Szekfü Gyula, amikor kemény őszinteséggel feltárta a Rákóczi-emigráció politikai és anyagi helyzetét, a min-

* Történész, szociálpolitikus, iskolaigazgató, Facultas Humán Gimnázium. * Историк, політик, директор школи, гуманітарна гімназія «Facultas». * Historian, social policy, headmastership, Facultas Secondary Grammar School. *dr.toth.tibor.74@gmail.com*

dennapok nehézségét, óriási felháborodást és vitákat váltott ki.¹ A XX. századra hatványozottan igazak ezek a megállapítások. Számos hatalom- és rendszerváltás, két világháború, bukott forradalmak és ellenforradalmak nagy létszámú magyart kényszerítettek a diaszpórába, és még nem beszéltünk a gazdasági jellegű kivándorlásról, mely az egész régiót jellemezte.

Nagy Kázmér, aki a XX. századi magyar politikai emigráció legkiválóbb kutatója, az 1918–19-es forradalmak bukásától 1956-ig, 12 fő csoportját különíti el a politikai okok miatt emigráltaknak.² Az 1944–45 és 1956 közötti emigránsok számáról idézi Váraljai Csocsán Jenő 1974-ben megjelent tanulmányának adatait, ezek közé tartoztak a hungarista meggyőződésük miatt emigrálók. Ausztráliába 13 600, Kanadába 17 081, az Egyesült Államokba 26 532, Brazíliába 5000, Argentínába 10 000, a dél-amerikai országokba 27 000, Franciaországba 12 000, Németországba 46 000, Ausztriába 14 000, a többi európai országba 25 000 az összes, valamilyen oknál fogva emigráltak száma.³ Egységes, 1945 utáni magyar politikai emigrációról nem beszélhetünk. Gyökeresen más társadalmi, vagyoni, kulturális környezetből származtak. Eltérő, mondhatni egymással összeegyeztethetetlen politikai célokkal, programmal, világnézettel rendelkeztek, hiszen időben is eltérő korszakban, más motivációkkal emigráltak. Mindegyikük egy más-más Magyarországot hagyott maga után.

Az emigránsok a már említett lelki, szociálpszichológiai és egzisztenciális válsághelyzete a hungarista emigrációra is igaz. „A talajt vesztett bevándorlók és a magabiztos befogadó közösségek találkozása rendszerint összeütközésekhez vezet, amelyek egyéni síkon személyiségválságban jelentkeznek. ... A többszörös kötődésben vergődő emigránsnak közben meg is kell élnie. Nem csoda, hogy a személyiséget sokfelé húzó és taszító vonalak között az egyes ember gyakran özszeroppan. Csoportélete pedig tragikus végletek között hanyódik.”⁴ Olyan dilemmákkal és félelmekkel kellett szembenézniük, mint az új identitáskeresés és megőrzés, a családi keretek újraszervezése, a hazatérés reménye és reménytelensége, az idő hasztalan múlásának réme. Oláh György dél-amerikai emigráns 1952-ben kíméletlen őszinteséggel fejezi ki ezeket a lelki válsághelyzeteket, dilemmákat, belső vívódásokat. „Minden emigránsban él valami a börtönlakó képzelődő türelmetlenségéből. Türelmetlenek vagyunk, hogy múlik az idő, a világ képe nem úgy alakul, ahogy az elemek ismeretének teljes hiányában magunknak naponta elképzeljük. Türelmetlenek vagyunk, ha valaki boldogul közölünk, hogy miért boldogul jobban, mint mi ... Türelmetlenkedünk, hogy azt, amit apáink hosszú

¹ SZEKFŰ GYULA: *A száműzött Rákóczi*. Budapest, 1913, Magyar Tudományos Akadémia.

² NAGY KÁZMÉR: *Elvesztett alkotmány. A magyar politikai emigráció 1945–1975*. Budapest, 1984, Gondolat. 34–35.

³ Uo. 210.

⁴ Uo. 19.

nemzedékek alatt szereztek meg nekünk, és mi elvesztettük, egy-két év alatt nem tudjuk visszaszerezni.”⁵

A második világháború után minden emigrációban – így a magyarban és a hungaristában is – meghatározó szerepe volt a sajtónak. „A politikai emigráció ugyanis ország, állami szervek és tömegek hiányában elsősorban a sajtóban élt.”⁶ Az 50-es, 60-as évek fordulóján, amikor a legtöbb sajtótermék – 33 – megjelent, az összpéldányszámuk kb. 30 000 volt. Becslések szerint kb. 300 000 fő olvashatta ezeket a kiadványokat.⁷ A kiadványok száma és példányszáma később folyamatosan csökkent. 1975 körül a 8–10 folyóirat havi 10 000 példányban jelent meg.⁸ Az Szálasi-rendszer bukása utáni emigránsok legjelentősebb szélsőjobboldali beállítottsági újságjaik a következők: *Hídverők*, *Hídő*, *Út és Cél*, *Hadak Útja*, *Nyugati Magyarság*, *Szittyakürt*, *Sorsunk*. Több közülük már címében is rendkívül beszédes. Közvetlenül a hungarista emigrációhoz kötődő legjelentősebb és viszonylag hosszabb megjelenést megélt kiadvány az *Út és Cél*, valamint a *Hungarista* volt.⁹

A hungarista szellemiségű mozgalmat Henney Árpád, a Szálasi-kormány egykori tárca nélküli minisztere 1947-ben szervezte újjá. A szórványokban élő csoportok az eltelt idő alatt stabilizálódtak, felvették az egymás közti érintkezést. A nyugati demokráciák számára a hungarista mozgalom – bár az összes emigrációs szervezet közül a legszervezettebb volt – nem volt szalonképes. A kisbarnaki Farkas Ferenc vezérezredes altöttingi országgyűlése (1947. augusztus 20.) által kreált kormány még emigráns körökben is kisebbségbe szorult csakúgy, mint Szemák Jenő, egykori kúriai elnök kísérlete az általa megszervezett Országtanács elismertetésére, mely az 1937. évi XIX. tc. értelmében az államfői tisztség megüresedése esetén gyakorolta volna a legfőbb közjogi hatalmat.¹⁰ A hungaristák arra használták fel első emigrációs éveiket, hogy helyzetüket konszolidálják: „Ma a hungaristák egyetemét a legmegbízhatóbb és leginkább tette kész antibolsevista csoportnak tartják, s mint ilyet a felszabadító harc rendelkezésére akarják bocsátani. Ez magával hozná politikai koncessiókon kívül

⁵ Idézi NAGY KÁZMÉR: i. m. 42.

⁶ Uo. 11.

⁷ Uo. 13.

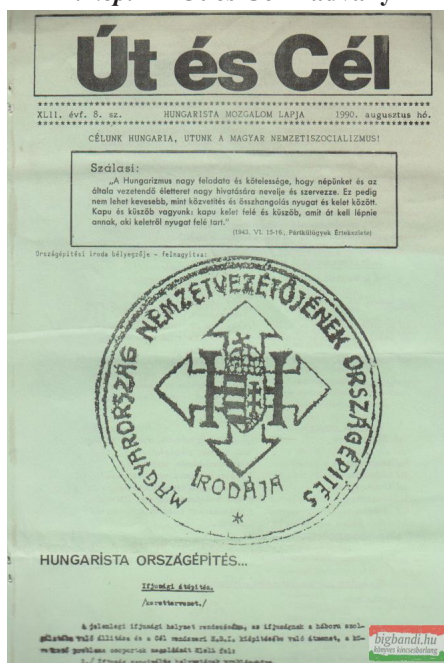
⁸ Uo.

⁹ A hungarista emigráció történetének feldolgozására lásd: TÓTH TIBOR: A hungarista mozgalom emigrációtörténete: Az „Út és Cél” és a „Hungarista tájékoztató” című sajtótermékek tükrében. Debrecen, 2008. Debrecen University Press.

¹⁰ „3. § A kormányzói tiszt megüresedése esetében arra az időre, amíg az új kormányzó az esküt le nem teszi, országtanács alakul, amelynek tagjai sorában a m. kir. miniszterelnökön és az országgyűlés két házának elnökén felül Magyarország hercegprímása, a m. kir. Kúria elnöke, a m. kir. közigazgatási bíróság elnöke és a m. kir. honvédség főparancsnoka foglalnak helyet.” [https://net.jogtar.hu/ezer-ev-torveny?docid=93700019.TV&searchUrl=/ezer-ev-torvenyei%3Fextraparams%3D%7B%2522ID%2522%3A%2522FullTextSearch%2522%2C%2522Year%2522%3A%25221937%2522%2C%2522Kibocsato%2522%3A%2522TV0%2522%7D](https://net.jogtar.hu/ezer-ev-torveny?docid=93700019.TV&searchUrl=/ezer-ev-torvenyei%3Fextraparams%3D%7B%2522ID%2522%3A%2522FullTextSearch%2522%2C%2522Year%2522%3A%25221937%2522%2C%2522Kibocsato%2522%3A%2522TV0%2522%7Dhttps://net.jogtar.hu/ezer-ev-torveny?docid=93700019.TV&searchUrl=/ezer-ev-torvenyei%3Fextraparams%3D%7B%2522ID%2522%3A%2522FullTextSearch%2522%2C%2522Year%2522%3A%25221937%2522%2C%2522Kibocsato%2522%3A%2522TV0%2522%7D) (2018. március 16.)

rehabilitációjuk elősegítését is. Amennyiben az emigrációban szerep jut a törvényhozók bármilyen tevékenységére, ragaszkodnak az 1939-ben megválasztott és később behívott hungarista képviselők bevonásához” – írták 1949-ben.¹¹ A vita a különböző csoportok között idővel egyre inkább kiéleződött. Az emigráció szellemi színvonalát, megnyilvánulásait vizsgálva látható, hogy a csoportokra, partikularizmusba való hanyatlás, szétesés a szórványlét nem kedvez a közös, az egyetemesnek mondott magyar problémák konszenzuson alapuló megvitatására, mert mindenki – politikai, világnézeti meggyőződésétől függetlenül – a saját helyi dolgaival, megpróbáltatásaival volt elfoglalva. Ez folyamatos konfrontálódással is járt, az egyéni egzisztenciális problémák, a kitörési vágy megakadályozhatják a közös fellépést, gyengül az összetartozás érzése. Ez is az emigráns léthelyzet része. Ez jól nyomon követhető az egyes folyóiratok cikkeinek jellegén, tartalmán, hangvételén és magán a kiadványok sorsán is. Az *Út és Cél* Szálasi könyvének címét kölcsönözte, 1949 tavaszán jelent meg először német nyelvterületen, külön ausztriai és (nyugat) németországi kiadásként hirdetve magát. A szerzők gyakran használtak álnevet vagy monogramot. A szerzők tényleges beazonosítása így gyakran igen nehéz feladat.

1. kép. Az *Út és Cél* kiadvány

Forrás: https://www.google.hu/search?q=hungarista+mozgalom&rlz=1C1AOHY_huHU712HU712&source=lnms&tbn=isch&sa=X&ved=0ahUKewjV14OKt5TaAhVEPxxQKHeepDpgQ_AUICigB&biw=1366&bih=675#imgrc=59VWbEgiS86zVM: (2018. március 16.)

¹¹ A magyar emigráció képe (Politikai áttekintés) *Emigrációs Tájékoztató* 1.szám Gépirat é.n. [1949]

A lap – mint minden más emigrációs kiadvány – többször visszatérő kérdése, vitatémája, dilemmája már megjelenése óta: meddig tart az emigráció, változhat-e a magyarországi politikai rendszer, mennyire stabil a kommunista hatalom? Az 50-es évek magyar politikai berendezkedéséről számos elemzés fogalmazódott meg oldalaikon. A lap 1954 decemberében a Basler Nachrichten 1954. október 29-i cikkét szemlélve rámutat, hogy a Rákosi–Gerő-csoport a nehézipar egyoldalú fejlesztését akarja preferálni, míg Nagy Imre a termelés racionalizálására, a könnyűipar fejlesztésére, a mezőgazdasági termelés stabilizálására teszi a hangsúlyt. Véleményük szerint a legnagyobb probléma az, hogy Rákosi bukása (reálisabb lenne átmeneti háttérbe szorulásáról beszélni) nem hozta magával az apparátus rákosista szellemiségű tagjainak teljes kiszorulását a hatalomból. Nagy Imre „baloldali elhajlásról” szónokol, de nem képes a volt mezőgazdasági munkaerőt visszaáramoltatni vidékre, mert a termelőszövetkezetek alacsony határfokkal dolgoznak, az iparban viszont „kapun belüli munkanélküliség” alakult ki.

1956 februárjában az SZKP szakított a személyi kultusszal, Hruscsov (a cikkekben Kruscsov) titkos beszéde megrázó élmény volt mindenki számára. 1956 nyarán Lengyelországban megmozdult a társadalom, s ennek ereje Gomulkát emelte a vezetés élére. Magyarországon leváltották Rákosit, helyére Gerő került, amely „pontosan ugyanaz a propaganda-trükk, mint volt egy hónap előtt a drótsövények, aknazárok felszedése” – írták¹² A szemleíró szerint a fellazulást terror fogja követni. A záró gondolat: „Az egyetlen, amiben bízhatunk, hogy a Kremlben jelenleg dúló gyilkos hatalmi viaskodás új fordulatot hoz...”¹³

A szeptemberi szemle a svéd sajtóból idéz: növekszik az elégedetlenség a tömegek és a vezetés körében is. Erősödött a szovjetellenesség, a tömegek új politikát követelnek. „Gerő mondotta egyik legutóbbi beszédében, hogy »nem sokat tanultunk a poseni eseményekből és nálunk ilyesmi nem fordult (még! – A fordító.) elő«.”¹⁴ S végül egy külpolitikai előrejelzés a szuezi válságról: „a jelenlegi válság oly komoly és nagy horderejű feszültségek csíráját rejti magában, amelyik[!] a távolabbi jövőben esetleg kirobbanthatják a háborút.”¹⁵

¹² Tájékoztató az elmúlt hónap külpolitikai eseményeiről. *Út és Cél* VIII. évf. 8.sz. 1956. augusztus hó 16.

¹³ Uo.

¹⁴ Uo.

¹⁵ Tájékoztató az elmúlt hónap külpolitikai eseményeiről. *Út és Cél* VIII. évf. 9.sz. 1956. szeptember hó 14.

2. kép. Az Út és Cél egy 1956-os száma

Forrás: https://www.google.hu/search?rlz=1C1AOHY_huHU712HU712&biw=1366&bih=675&tbm=isch&sa=1&ei=6mK-Wv-qFY6iUq3EgugD&q=henney+%C3%A1rp%C3%A1d&oq=henney+%C3%A1rp%C3%A1d&gs_l=psy-ab..3..0.73987.79803.0.81806.30.15.0.4.4.0.210.1594.0j11j1.12.0....0...1c.1.64.psy-ab..16.13.1266...0i67k1j0i30k1.0.MUGKs1lzB54#imgrc=9mBRbkq_Yw-PvM (2018. március 16.)

Az 1956 novemberi szám beköszöntő cikke „Így kezdődött...” alcímmel indít. Képi kontrasztot vázol fel: a belső borítón a békebeli Ferenc József - híd, az első oldalon ugyanott Szabadság-hídként, tüntetőkkel. A vezércikk megállapítja: „Az 1956. október 23-án kitört, először ragyogóan győzelmes, majd november második hetében óriási idegen túlerő által vérbe fojtott magyar szabadságharc világpolitikai jelentőségét és kihatásait ma még senki sem tudja felmérni.”¹⁶

Az emigráció felfokozott izgalmi állapotba került a hazai események hatására. Ismert tény, hogy a Nyugat megnyilatkozásai, a sugározott propaganda tartalma megtévesztette és félrevezette az országot, hamis reménységet alakított ki benne, ahogy az emigránsokban is. A hungaristák ezért a Nyugatot tették felelőssé a „nemzeti szabadságküzdelem” bukása miatt. A mozgalom vezetését meglepte a hazai ifjúság aktív fellépése: „A forradalom élcsapatát a 15-20 évesek képezték, akikbe a rendszer 5-10 éves koruk óta tölsérezte a kommunista ideológiát, Szovjet-Oroszország szolgálalkú imádatát, az ateizmust, a filozófiai és történelmi anyagelvűsé-

¹⁶ Egy kis nemzet nagysága – nagyhatalmak hitványsága. *Út és Cél* VIII. évf. 11.sz. 1956. november hó 2.

get.”¹⁷ Fontos megállapításnak tartják, hogy az egyéni szabadságvágy és a nacionalizmus karöltve járt e mozgalmas napokban, a nemzeti kommunizmuson – Nagy Imrén – is túlment volna: „a »nemzeti« kommunizmus csak átmeneti jelenség... Az egyik végletből visszalendülő inga nem szokott félúton megállni!”¹⁸

A szovjet tömbön belüli repedéseket azonban nem a Nyugat generálta, hanem a sztálinista önkény és elnyomás, az emberek változtatási igénye. A hungaristák és személyesen Henney éppen e mozgalmas időszakban tett látogatást az európai szórványmagyaroknál. Első útja Spanyolországba vezetett, és látogatást tett a Falange főtitkárhelyettesénél, Diego Salas Pombo államtitkárnál. Henney spanyolországi látogatása eredményeként Franco tábornok, államelnök (Caudilló vezér) hadianyagot ajánlott fel, többek között tankelhárító ágyúkat, repülőgépeket és egyéb harci eszközöket. A szállítást is vállalta, de az NSZK nem engedélyezte, hogy üzemanyag-vételezés céljából a teherszállító gépek visszaúton leszállhassanak. Eisenhower üzenetet juttatott el a szovjet vezetéshez (Hruscsovhoz) az USA érdektelenségéről a magyar eseményekkel összefüggésben. Figyelmeztette Francot és Adenauert, hogy tőlük sem tűr el semmiféle beavatkozást. Spanyolország leállította előkészületeit, köztük a Hungarista Légiónak a felfegyverzését. A valószínűsíthető nagy hatalmi szándékokról és álláspontokról a hungaristák azonban nem értesültek, hamis kép alakult ki közöttük az információhiány miatt. Nem látták, hogy a magyarországi események célja nem az 1944–45-ös rendszer restaurálása. Ennek ellenére a nyugat-európai hungaristák és a kanadai Hungarista Légiónak harci elszántságáról biztosították Henney Árpádot. „A Hungarista Mozgalom vezetője szerkesztőségünk egyik tagjának kíséretében átlépte a magyar határt, hogy a helyszínen tájékozódhassanak a helyzetről. Távollétük alatt Európa majd minden országából Ausztriába érkeztek harcolni akaró magyar csoportok.”¹⁹

A decemberi lapszám – hasonlóan az előzőhöz – fejlécén a „Hiszek egy isteni örök Igazságban!” idézetet tartalmazta. A folyóirat közli Henney Árpádnak *A Hungarista Mozgalom vezetőjének levele az Egyesült Államok Elnökéhez* c. dokumentumot. Tartalma határozott kritikát fogalmaz meg: az USA-t árulással és nemzet-gyilkosságban való közreműködéssel vádolja, mely hiteltelentette addigi propagandájukat, és az egész nyugati kultúrát is annullálta. Henney ettől függetlenül még lát reményt a helyzet megmentésére a Nyugat számára. Kéri, hogy Eisenhower határozottan lépjen fel a Szovjetunió vezetésénél, tettekkel bizonyítsa elszántságát. I.S. *Tengerentúli jegyzetek* c. írásában, túl az ismétléseken, rámutatott arra, hogy az emigrációból megindult az önkéntes jelentkezés a sebtében felállított Magyar Légiónak. (Egy hét alatt Kanada és az USA területén több mint 3000-en jelentkeztek, nagyobb részt magyarok, kisebb részben született kanadaiak, illetve

¹⁷ Uo. 3.

¹⁸ Uo.

¹⁹ Kedves Olvasóink! (Szerkesztőségi Közlemény). Uo. 16.

amerikaiak.) Ottawaban legalább 5000 magyar koszorúzott a Hősök Emlékművé-
nél október 28-án. Ezen minden politikai szervezet képviseltette magát.

1956-ot Henney Árpád az áldozat évének nevezte még az év elején. Szerinte a Magyarországon végigsöprő szabadságvágy, majd a fegyverek szava tragédiává változtatta sok magyar életét. A lelkiismeret lázadása rengeteg áldozattal járt önhibából, és azon kívüli okok miatt. A magyar október után a szerkesztőség feltette a kérdést: „Vagy talán ezután is elegendő lesz például lapunk havonként egyszeri megjelenése?”²⁰ A folyóiratnak arculatváltásra és '56 feldolgozására kellett törekednie az új nagyszámú emigráns következtében. A hungarista emigráció és sajtója nem akarta tudomásul venni, hogy az 1956 utáni emigránsok egészen más okból, politikai meggyőződésből menekültek, mint ők 1945 tavaszán.

A hungarista emigráció célja kezdettől fogva az információszerzés, adatgyűjtés volt – többek között a frissen emigráltak között. Henneyék Grazban kisebb hírügynökséget hoztak létre Keresztény Magyarok Egyesülete elnevezéssel, valójában információszerzésre és kémkedésre. Elnöke Ludmann Emil, főtítkára Németh Ferenc. Elsősorban amerikai és angol hírszerző szervek felé tájékoztak. 1953-ban a hazai elhárítás tudomással bírt Farkas István szerkesztői (*Út és Cél*) megbízatásáról, a lapot kiadó Sréter (Wolf) Farkas pedig kémkiképzést végzett a francia szervek részére.

1956 tragikus ősze után fontos politikai, ideológiai, szervezeti és humanitárius kérdések vetődtek fel. Az első és legfontosabb kérdés mindig a hogyan tovább dilemmája. Nem szabad elfelejteni, hogy a hungarista emigráción vezérfonalként húzódik végig a hazatérés szándéka, miközben láthatták, hogy a politikai feltételek alakulása ehhez teljesen hiányoztak, és az 1956-os események jellege sem ebbe az irányba haladt. Ennek ellenére a magyar emigráción belül a legtudatosabban ők készültek a visszatérésre. 1956 azonban megmutatta, hogy sem a magyar közvélemény, sem a nyugati politika nem tartja őket vállalhatóknak. Mire a leggyorsabban mozgósítható Hungarista Légiónak bevetésre kész lehetett volna, addigra ellehetetlenült a beavatkozás, még a túlzottan, fanatikus módon reménykedők számára is.

Milyen feladat következett ebből számukra? Mindenekelőtt '56 hungarista szemszögű értékelésének szükségessége, benne '44 és '56 egymáshoz való viszonyának tisztázása, az új emigránsok integrálhatóságának problémája, megnyerésük a hungarizmus számára. Feladatot jelentett a Szálasi-féle alapelvek időtállósága és továbbfejleszthetősége, a mozgalom szervezeti kereteinek, kommunikációjának újragondolása a szórványokban és az *Út és Cél* nyitottabbá, színesebbé tétele. Ezekben a kérdésekben fellelhető 1956 általuk való teljes félreértelmezése és hamis reménykedés kialakulása.

²⁰ Hungarista Testvérek! (Szerkesztőség és kiadóhivatala közleménye). *Út és Cél* VIII. évf. 12.sz. 1956. december hó 5.

A forradalom bukása után a hungarista sajtó is összegezte az események jellegét, tanulságait. Már '56 decemberében elkezdődött a magyarországi események „beazonosítása”, két irányból: egyrészt '56 mibenléte, másrészt az abban résztvevők köre szempontjából. Nem az *Út és Cél*, hanem a Hungarista Mozgalom Ausztráliai Szórványok Tájékoztató Szolgálat (továbbiakban Tájékoztató) adta meg az alaphangot. Kántor Béla²¹ magyar nemzeti szabadságharcnak, a nemzeti szabadságért és függetlenségért vívott harcnak nevezte '56-ot, és bátor harcosoknak a résztvevőket. A Nyugat hozzáállását, taktikáját is minősítette: „Olyan látzatot keltettek az elkeseredett, a vasfüggöny mögé zárt tájékoztatlan rab népünk megtévesztésére, hogy a kommunista kényuralom megdöntésének ügye mögött egy lelkes, önzetlen, áldozatot vállaló tettere kész hatalmas nyugati erő áll, telítve idealizmussal várnak, hogy mielőbb segítségükre siethessenek.”²²

Kántor radikális álláspontját viszi tovább T. J., aki a szovjet katonai beavatkozás időbeli párhuzamát is megtalálva bűnösnek, hazugnak és felelőtlennek nevezi a Nyugatot, mert „ugyanekkor egy időben nyugati fegyverekkel Észak-Afrikában, Palesztinában és Cyprus szigetén Nyugat nagy »demokratái« egy centiméterrel sem maradnak a Szovjet mögött kis nemzetek erőszakos letiprásában és megsemmisítésében.”²³ Melbourne-ben az egyik névtelenül nyilatkozó magyar olimpikon szerint október végére az ellenforradalom győzött, de ezt ő az 1919-es őszi eseményekkel párhuzamba állítva mondta.

Az idézett kiadványok cikkei, tudósításai 1956 jellegére és a résztvevőkre az alábbi kifejezéseket használta.

1956 októbere

népfelkelés
nemzeti forradalom
októberi szabadságharc
véres nemzeti felkelés
októberi események
nemzeti forradalom és szabadságharc
nemzeti és társadalmi forradalom
politikai forradalom
forradalom
októberi forradalom
véres belháború

az októberi résztvevők:

ifjú forradalmárok
szabadsághősök
forradalmárok
forradalmi ifjúság
hősök
nemzeti forradalmárok
felkelők
szabadságharcosok
októberi szabadságharcosok
magyar szabadsághősök

²¹ Kántor Béla: Hős népünk szomorú karácsonya és a nyugati nagyhatalmak atheista képmutatása. Hungarista Mozgalom. Ausztráliai Szórványok. *Tájékoztató Szolgálat*. II. évf. 1956. december 15. 12. szám 2–6. (továbbiakban *Tájékoztató*)

²² im.2.o. A Szabad Európa Rádió és a BBC magyar adásairól van szó.

²³ T. J.: Kiktől jön a hang? *Tájékoztató* i. m. 6.

magyar forradalom
 novemberi magyar szabadságharc
 magyar forradalom és szabadságharc
 magyar nemzet szabadságharca
 magyar ügy
 magyarországi ellenforradalom (a *Rivarol* c. francia jobboldali hetilap kifejezése szerint)

A Hungarista Mozgalom mint magyar emigráció számára létfontosságú volt, hogy meghatározza viszonyát '56-hoz, közben nem feledve saját 1944-es őszi örökségét, hatalomra kerülését. Ráadásul mindkét esemény októberi indíttatású volt, amire a szerzők is gyakran utaltak. Megfogalmazták azt az erőltetett párhuzamot, hogy egy rendszer, amelyik nem képes hatékony önvédelemre, állandó visszavonulásban van, a fegyveres-felfegyverzett csoportok önjárókká válva a közbiztonságot fenyegetik, és a hadsereg a felbomlás állapotában van, ott a hatalom az utcán hever, s csak idő kérdése, melyik szervezet lesz elég erős ahhoz, hogy átvegye a tényleges irányítást.

A politikai küzdelem gazdasági folytatása és színtere a munkástanácsok szervezete, amire a szerzők is kitértek. Véleményük szerint november elseje után Nagy Imre koalíciós kormánya nem kapott elég időt a történelemtől, hogy megtudjuk, mivé fejlődhetek volna az események. A szovjet katonai beavatkozás után pedig más lehetőségek közé került az egész ország. Eldőlt a hatalomért folytatott küzdelem. Mivel Kádárék viharos gyorsasággal jelentették meg ún. fehér könyvüket, a forradalom vagy ellenforradalom fogalma melletti voks letétele már nem okozhatott fejtörést. „Forradalom vagy ellenforradalom? Az utolsó szót a nemzet maga mondja ki.”²⁴

A folyóiratban Ö. A. megkísérelte '56 kirobbanásának okait feltérképezni. Heylesen mutat rá, hogy az előkészítő szakasz érdeme a rendszer által korábban erősen ünnepeelt és támogatott íróké – ezt nevezi a szellem lázadásának –, míg a tömegdemonstrációk magját a népköztársaság iskolarendszerét járó, vagy kijárt diákság és ifjúság adta. Az októberi események „lángját” pedig az a nemzeti érzés hevítette, mely elementáris visszahatás volt a korábbi évek túlbuzgó internacionalizmusára.

1956-ról – a nemzetközi sajtó tallózása nyomán – a lap megállapítja, hogy kihatásai felmérhetetlenek és beláthatatlanok, mert jöhet egyszer olyan döntő fordulat (külső ok), hogy a rezsím belülről ismét megrendül, s akkor '56-ra visszavezethetővé válik az rendszer újabb csődhelyzete. Véleményük szerint igaza volt Jean Paul Satre-nak, aki a magyarországi eseményekben egy jobboldali politikai forradalmat pillantott meg. Persze ez azzal az előbb említett következménnyel járna, hogy a

²⁴ Vörös Jenő: Forradalom vagy ellenforradalom? *Út és Cél*. IX. évf. 4.sz. 1957. március hó 14. A szerző idézi a rendszerbeli keserű humort: „A népi demokrácia az az államforma, melyben majdnem minden tilos, amit pedig szabad csinálni, azt muszáj is.” 13.

folyamatot ellenforradalomnak kellene nevezni. A lap ezt nem vállalja fel, hiszen a nemzet többségének tevőleges részvétele és a Nyugat verbális támogatása az ilyen értelmezést kizárja. 1944 és '56 októbere közötti párhuzam folyamatosan és élénken foglalkoztatta a mozgalom vezetőit. Azonosságokat és különbségeket tártak fel, mutattak ki: „1944 októberében egy Mozgalom feláldozta magát, hogy megmentse a Nemzet becsületét. 1956 októberében egy egész nép áldozta fel önmagát, hogy felnyissa a világ szemét.”²⁵ Továbbá: „1944 októberének szerves következménye volt 1956 októbere és ugyanilyen szerves következménye lesz egy konnacionalista világforradalom, amelynek lavinája a múlt év november 4-én indult el.”²⁶

Melyek a különbségek a cikkek szerint? Nyilaskereszt '44-ben, Kossuth címer '56-ban. Szalasiék a németek segítették, '56 nem kapott külső támogatást az ország szovjetellenes mozgalma. '44-ben az ország nagy része már belefáradt a háborúba és békét akart, megegyezést a szövetségesekkel (a szovjetekkel), '56-ban egység volt abban, hogy távozzanak a szovjet csapatok. Megkerülhetetlen volt számukra is a megtorlások – atrocitások – kérdése. Viharsarki nevezetű szerző nyíltan és nyersen fogalmaz: „Akkor a katonaszökevényeket és a rongyos partizánokat húztuk fel, most meg az elegáns, pénzzel bélelt – ÁVO-s tiszteket.”²⁷ A szerző említést tesz a mozgalomba „férközött, később kommunistává vagy nyugati demokratává vedlett, rablástól sőt gyilkosságtól vissza nem riadó alvilági salak”²⁸-ról, akik '56-os megfelelői „szégyent hoznak a magyar névre és a szabadságharcra”²⁹ Nyugaton.

Fontos megemlíteni a Hungarista Mozgalom és az '56-os menekültek kapcsolatát. A menekültek első hulláma Ausztria és az NSZK felé vette az irányt a földrajzi közelség miatt. Itt befogadó állomásokat hoztak létre, miközben még a 44/45-ös és a 47-es emigráltak sokasága is ilyen táborok lakója volt egykoron.

A Nyugat kezdetben bevándorlási kvóta biztosításával támogatta az '56-osok letelepedését. A nemzetközi közvélemény figyelmének egyik központjába kétségtelenül a magukat szabadságharcosként meghatározó magyarok kerültek függetlenül attól, hogy a valóságban mit is tettek. A régi emigránsok figyelmeztettek, hogy a Nyugat és a közvéleményük figyelme időleges, hamar múltékonnyá válik. „Egyenlőre a kirakatban maradtok, sztárok lesztek. Eleinte interjúvolni fognak és nemzetünk szenvedéseit mérhetetlen veszteségeit szenzációs csemegeként habzsolja a Nyugat. De később majd senki sem törődik vele, kik és mik vagytok és mi

²⁵ Viharsarki: Októbertől októberig. *Út és Cél* IX. évf. 17. sz. 1957. október hó 5. 8.

²⁶ Uo. 9.

²⁷ Uo. 8.

²⁸ Uo. 9.

²⁹ Uo.

lesz veletek. Ti akkor is maradjatok meg magyarnak, akik tudják mit akarnak és mit várnak tőlük otthonmaradt övéik, létében veszélyeztetett népünk.”³⁰

Az amerikai és a kanadai hungaristák magyarságuk megőrzésére hívták fel az újjak figyelmét és igyekeztek arra rámutatni, hogy „az 1956-os forradalom szerves folytatása az 1944/45-ös végső ellenállásnak.”³¹ Ezzel a nézettel a valódi 56-osok nem azonosulhattak. A hungarista sajtó ezt nem volt képes reálisan látni. Véleményük szerint, ami közös bennük, a szovjet zsarnokság előli menekülés. Egy korabeli vicc a *Kanadai Magyar Újság* 1957-es kalendáriumából *A különbség* címmel jelent meg:

Mit kiabálnak az amerikai hadifogságból hazatérők?

Hordár! Hordár!

És mit kiabálnak a szovjet fogságból jövők?

Hordágy! Hordágy!

A hungaristák – az emigrációs évek alatt átélt, kialakult gyanakvás és bizalmatlanság miatt – igen hamar rájöttek arra, hogy a menekültek nem mindegyike „menekült”, valóságos „szabadsághős”, van közöttük számos köztörvényes bűnöző, a szerencselovag, kalandor és a hazai rendszer beépített emberei, ügynökei is.³²

A menekültek nagyobb tömbökben történő letelepítése elvileg kedvezett volna a hungarista kapcsolatteremtési, bázisépítési törekvéseknek³³, ugyanakkor a mindennapi élet kihívásai nem kívánatos következményekkel jártak. Előfordult, hogy az újonnan jöttek kevesebb bérért is hajlandóak voltak munkát vállalni, s ezzel éppen egy hungarista állását vette el, tette munkanélkülivé. Az emigráció komoly egzisztenciális kényszereket is felvetett, mely a közösségi identitást, együvé tartozást is gyengítette.

A lap terjesztésével sikerült az új emigránsok között követőkre találniuk. A kontinensen viszont másként alakultak a dolgok. A lágerélet sok menekültet arra is készítetett, kényszerített, hogy a nekik juttatott ruhaneművel, élelmiszerekkel fekete kereskedelmet folytassanak. Ez a helyi lakosságot éppúgy irritálta, mint a régebben ott élő emigránsokat: „Ez az emigráció megbecsülést szerzett a magyar névnek a

³⁰ (Kyn): Vigyétek el a paraszat! Búcsúbeszéd kivándorló magyarokhoz. *Út és Cél*. IX. évf. 2. sz. 1957. február hó 4.

³¹ U.M.: Isten hozott testvér! (Amerikai üzenet a legújabb menekültekhez). *Út és Cél*. IX. évf. 2.sz. 1957. február hó 14.

³² Szakály Tamás angliai hungarista életútinterjújában (TÓTH TIBOR: *Életútinterjú Szakály Tamással*, Budapest, 2002.) beszámol azokról a szégyenletes alkalmakról, amikor a rendőrök tolmácsnak hívták egy-egy „menekült” bűncselekményének kivizsgálására.

³³ „...személyes tapasztalataink, beszélgetéseink az új menekültekkel azt bizonyítják, hogy a mostanában érkezett testvérek – akiket gyűjtőnéven szabadságharcosoknak, népszerűbb kifejezéssel élve »freedom fighter«-eknek hívunk (függetlenül, hogy valóban harcoltak-e, avagy nem is látták a bariádokat), éppoly örömmel olvassák a mi sajtónkat, éppoly lelki felüdülés számukra az emigráns sajtó, s már magának a Nemzeti Emigráció létezésének tudata is, mint nekünk az ő írásaik.” Viharsarki: Totalitás vagy demokrácia. *Út és Cél*. IX. évf. 5. sz. 1957. április hó 5.

befogadó államok különféle fórumain is, a munkaadóknál is és a francia idegen légióban is. Félre ne értsen bennünket senki. Pillanatig sem akarjuk lebecsülni az otthoni magyarok tizenkétévi szenvedéseit, legkevésbé a szabadságharc dicsőségét, de valahogy a legújabb menekültektől egy kevéssel több megbecsülést vártunk.”³⁴

A hungaristák mellett természetesen a többi kinti magyar emigráns szervezet is kinyújtotta kezét az újak felé. Az 56-os szabadságharcosok többsége önálló szervezet megalakítását kívánta '56 és nem '44 szellemében. Így jött létre a Király Béla vezette Magyar Szabadságharcos Szövetség. A hungaristákkal szimpatizálók égisze alatt a Független Magyar Szabadságharcos Szövetség szerveződött meg.

A magyar titkosszolgálatok a negyvenes évek végétől kezdve folyamatosan megfigyelték a magyar emigránsokat és emigráns szervezeteket, benne a hungaristákat is. A levéltári anyagok áttekintése alapján az ÁVH a kapott kémjelentések alapján 1952 nyarán az alábbi emigrációs szervezetekről tudott Ausztriában:

- a Henney Árpád vezette „Hungarista Mozgalom” (HM) (1945), valójában 1947-es újjászervezésű;
- a Nagyörszi Miklós-féle „Munkahadsereg” (1945–46);
- a Nagy Ákos irányította „Országépítési törzs” (1945-46), melyben Rajk Endre 1947-ben átvette a vezetést. Az ÁVH értesülései szerint e csoport feloszlott.

Az ÁVH tudott az MHBK és a HM közötti szakításról, arról, hogy a HM kilépette tagjait (24 főt) és kapcsolatot keres a new york-i Nemzeti Bizottmánnyal (NB), továbbá saját kémiszolgálatot működtet Farkas István (Graz) vezetésével. A „főkém” segítői: Kopcsány József és Rizsás József (volt országgyűlési képviselő).³⁵

Összességében elmondhatjuk, hogy az 1956-os események olyan jelentőséggel bírtak mind nemzetközileg, mind a magyar belpolitikai életben, hogy ez reflektálásra, véleményalkotásra készítette az egyébként rendkívül széttagolt magyar politikai emigrációt, így a hungaristákat is. Ők a magyar emigránsok többsége számára – politikai múltjuk, nézeteik miatt – nem voltak vállalhatóak, különösen nagy szakadék tátongott a hungarista emigránsok politikai öröksége és eszmerendszere, valamint 56 valóságos céljai és jellege között. Ezzel láthatóan nem tudtak szembenézni.

³⁴ Uo. 6.

³⁵ ABTL 0-8-068/66.

FELHASZNÁLT IRODALOM***Források***

1. Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára (ABTL)
2. Emigrációs tájékoztató évfolyamai
3. Út és Cél folyóirat évfolyamai
4. Tájékoztató Szolgálat évfolyamai
5. TÓTH TIBOR: *Életútinterjú Szakály Tamással*, Budapest, 2002.
6. [tps://net.jogtar.hu/](https://net.jogtar.hu/)

Feldolgozások

1. NAGY KÁZMÉR: *Elveszett alkotmány. A magyar politikai emigráció 1945–1975*. Budapest, 1984, Gondolat.
2. SZEKFŰ GYULA: *A száműzött Rákóczi*. Budapest, 1913, Magyar Tudományos Akadémia.
3. TÓTH TIBOR: A hungarista mozgalom emigrációtörténete: Az „Út és Cél” és a „Hungarista tájékoztató” című sajtótermékek tükrében. Debrecen, 2008. Debrecen University Press.

Л 67 **LIMES.** Науковий вісник Закарпатського угорського інституту ім. Ф.Ракоці ІІ. 2020/Випуск VII/Том 1. Редакційна колегія: Ільдико Орос (головний редактор) та Єлизавета Молнар Д. (відповідальний редактор) [та ін.] – Берегове–Ужгород: ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ – ТОВ «РІК-У», 2020. – 328 с. (угорською, українською, англійською та німецькою мовами)

ISSN 2411-4081

Науковий вісник «LIMES» засновано у 2014 році та видається за рішенням Вченої ради Закарпатського угорського інституту ім. Ф.Ракоці ІІ. У науковому віснику публікуються наукові статті викладачів та студентів Закарпатського угорського інституту ім. Ф.Ракоці ІІ, а також дослідження українських та іноземних учених угорською, українською та англійською мовами. Цей том об'єднує праці з історії, педагогіки, мовознавства, економіки, соціальної географії, соціології, матеріалознавства і технологій.

УДК 001.89(058)

Наукове періодичне видання

LIMES

Науковий вісник

Закарпатського угорського інституту ім. Ф.Ракоці ІІ

2020 р.

Випуск VII

Том 1

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації

Серія КВ №20762-10562Р від 08.05.2014 р.

*Рекомендовано до друку Вченою радою Закарпатського угорського інституту ім. Ф.Ракоці ІІ
(протокол №1 від 10.02.2020 р.)*

Головний редактор:

Льдіко Орос, кандидат педагогічних наук (кафедра педагогіки та психології, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ)

Відповідальний редактор:

*Слизова Молнар Д., доктор філософії з гуманітарних наук
(кафедра історії та суспільних дисциплін, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ)*

Редакційна колегія:

Адальберт Бовді, доктор фізико-математичних наук, професор (кафедра математики та інформатики, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ), Адальберт Рац, доктор філософії з природничих наук (кафедра історії та суспільних дисциплін, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ), Бейла Надь, кандидат біологічних наук, доцент (кафедра біології та хімії, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ), Віра Протопопова, доктор біологічних наук, професор (кафедра біології та хімії, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ), Емьовке Бергхауер-Олас, доктор філософії з галузі соціальні та поведінкові науки (кафедра педагогіки та психології, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ), Золтан Кормочі, доктор філософії з галузі філологічні науки (відділення угорської філології, кафедра філології, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ), Золтан-Шандор Варга, доктор біологічних наук, професор-емерит (кафедра еволюційної зоології та біології людини, Дебреценський університет), Ібоя Самборовскі-Нодь, кандидат історичних наук (кафедра історії та суспільних дисциплін, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ), Лона Лехнер, доктор філософії з галузі філологічні науки (відділення англійської філології, кафедра філології, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ), Йосип Молнар, кандидат географічних наук (кафедра географії та туризму, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ), Катерина Дудич, доктор філософії з галузі філологічні науки (відділення угорської філології, кафедра філології, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ), Лорант-Денеш Давід, габілітований доктор у галузі «регіональні науки», професор (Інститут економіки та розвитку регіонів, Університет ім. Святого Іштвана), Маргарета Кейс, кандидат історичних наук (відділення угорської філології, кафедра філології, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ), Марія Ген, кандидат біологічних наук, габілітований доктор у галузі «науки про довкілля» (кафедра ботаніки, Університет ім. Святого Іштвана), Олександр Бергхауер, кандидат географічних наук (кафедра географії та туризму, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ), Олена Біда, доктор педагогічних наук, професор (кафедра педагогіки та психології, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ), Роберт Бачо, доктор економічних наук, професор (кафедра обліку і аудиту, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ), Тетяна Чонка, кандидат філологічних наук (відділення української філології, кафедра філології, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ), Томаш Врабель, кандидат філологічних наук, доцент (відділення англійської філології, кафедра філології, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ), Юдіта Павлович, кандидат педагогічних наук (відділення української філології, кафедра філології, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ), Юрій Жигуц, доктор технічних наук, професор (кафедра математики та інформатики, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ), Юрій Чотарі, кандидат історичних наук (кафедра історії та суспільних дисциплін, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ)

Відповідальний за випуск:

Василь Брензович, кандидат історичних наук (Благодійний фонд за ЗУІ)

Технічне редагування: *Мелінда Орбан та Олександр Добощ*

Верстка: *Вікторія Товтін*

Коректура: *Льдіко Гріца-Варцаба, Олександр Кордонець та Томаш Врабель*

Дизайн обкладинки: *Ласло Вездед*

УДК: *Бібліотечно-інформаційний центр «Опаці Черч Янош» при ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ*

За зміст опублікованих статей відповідальність несуть автори.

Друк наукового вісника здійснено за підтримки уряду Угорщини.

Засновник: Благодійний фонд Закарпатського угорського педагогічного інституту (від 2016 року Благодійний фонд За Закарпатський угорський інститут)

Видавництво: **Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці ІІ** (адреса: пл. Кошута 6, м. Берегове, 90202. Електронна пошта: foiskola@kmf.uz.ua) *Статут «Закарпатського угорського інституту ім. Ференца Ракоці ІІ» (Затверджено протоколом загальних зборів Благодійного фонду За ЗУІ, протокол №1 від 09.12.2019р., прийнято Загальними зборами ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ, протокол №2 від 11.11.2019р., зареєстровано Центром надання адміністративних послуг Берегівської міської ради, 12.12.2019р.) та ТОВ «РІК-У» (адреса: вул. Гагаріна 36, м. Ужгород, 88000. Електронна пошта: print@rik.com.ua) *Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції Серія ДК 5040 від 21 січня 2016 року**

Поліграфічні послуги: ТОВ «РІК-У»

Шрифт «Times New Roman». Папір офсетний, щільністю 80 г/м².
Ум. друк. арк. 26,7. Формат 70x100/16. Замовл. № 2285. Тираж 300.